

Європейського Союзу, НАТО надають підтримку нашій державі, повинні розраховувати на власні сили, адже як показує досвід, все робиться лише за взаємовигодою, тому виникає риторичне питання в тому, яка ж вигода країнам Європи: їхня безпека, співпереживання, підтримка українців та впевненість в уникненні міграційної кризи чи все-таки власні інтереси.

Список використаних джерел

1. Sweden and Finland agree to submit Nato applications, say reports URL: <https://www.theguardian.com/world/2022/apr/25/sweden-and-finland-agree-to-submit-nato-applications>
2. Артёмов І., Черевко. І. Безпекові фактори зовнішньої політики України: збірник наукових праць. Вип. 1 (26). Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2021. – С. 29–39. URL: <http://geopolitics-of-ukraine.uzhnu.edu.ua/article/view/241606>
3. Палата представників США підтримала закон про ленд-ліз в Україні. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-uarazom/3470160-palata-predstavnikiv-ssa-shvalila-zakon-pro-lendliz-dla-ukraini.html>
4. Пять стран создали совместный Фонд для поддержки Украины : URL: <https://zn.ua/ECONOMICS/pjat-stran-sozdali-sovmestnyj-fond-dlja-podderzhki-ukrainy.html>
5. Сьоме загальнонаціональне опитування: Україна в умовах війни (30–31 березня 2022). URL: https://ratinggroup.ua/research/ukraine/sedmoy_obschenacionalnyu_opros_ukraina_v_usloviyah_voyny_30-31_marta_2022.html

Анна Грень

МАСОНСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ В ХІХ СТ.

Протягом останнього десятиліття простежується відновлення інтересу до масонства – як загальноєвропейського явища в цілому, так і до національного зокрема. Слід зазначити, що перші масонські ложі в Правобережній Україні були засновані поляками, які, власне, і склали основну частину їх членів. Польське масонство суттєво відрізнялось від російського. В першу чергу, відмінність ця полягала у використанні таємних товариств у політичних цілях. Саме це спричинило розвиток на основі польських масонських лож ряду національних таємних товариств.

Масонство веде свій родовід з доби Середньовіччя. Його перші паростки – це цехова організація, корпорація каменярів-будівельників, – праобраз пізніших масонських лож («майстерень»). Особливо активно, як релігійно-етична течія, масонство стає після Англійської революції середини XVII ст. Ідейну основу масонського світобачення становили

принципи всесвітнього братерства, рівності, самопізнання і самовдосконалення людей [4, с. 73].

Історія виникнення масонських організацій в Україні має суперечливий характер. Складність вивчення історії цієї проблеми обумовлюється тим, що Україна протягом багатьох століть була центром суперечок між декількома країнами, які розділили територію колишньої могутньої держави. Також в Україні збереглося менше матеріалів, ніж в Росії, щодо діяльності масонських лож, їх походження, розповсюдження, розквіту і занепаду [5, с. 230].

Основні підстави виникнення масонства в Україні пов'язані з економічними, соціальними та політичними процесами, що відбувалися в світі [4, с. 72]. Російська імперія продовжувала дотримуватися своєї колонізаційної політики щодо України. Ця політика була спрямована на все більше втручання в справи гетьмана, обмеження самоврядування та автономії, яку Україна отримала після приєднання Лівобережжя до Росії в результаті Національно-визвольної війни під керівництвом Богдана Хмельницького. Український ринок став невід'ємною частиною всеросійського ринку. Існувала заборона на експорт товару в західноєвропейські країни. З розвитком промисловості почало розвиватись панське виробництво, де поміщики були товаровиробниками [5, с. 230].

Зміни в економіці, природно, призвели до змін в соціальній структурі населення. Наприкінці XVIII ст. відбулося злиття української старшини з російським дворянством. Після поділів Польщі до них приєдналася і польська шляхта. На Лівобережжі і Півдні чисельність державних селян досягала 50 %. Козацька старшина поступово перетворилася на звичайних дворян, середні козаки стали міщанами або, за наказом 1796 року, державними селянами, решта – кріпаками [2, с. 64].

Саме масонські ложі стали першою на той час і єдиною формою громадських організацій дворянської інтелігенції. Головною метою масонства було моральне вдосконалення людства. В їх очах всі послідовники рівноправні, незважаючи на національність, расу, релігію, на різницю в стані, званні, становищі. Масонство заявляло про себе як про спільноту людей, які несуть ідеали загальнолюдської духовності, заснованої на пріоритетах свободи особистості. У той же час структура масонства базується на жорсткій дисципліні та суворій ієрархії [3, с. 547].

В Україні перша масонська організація виникла ще 1742 р. у селі Вишнівці на Волині, але широкого розповсюдження масонство не мало. Його помітне зростання розпочалося лише наприкінці XVIII – на початку XIX ст. Цьому процесові сприяли Велика Французька революція, включення Правобережної України до складу Російської імперії, поширення ідей просвітництва та європейського стилю життя, війна 1812 р. [4, с. 76].

Основні шляхи проникнення масонства в Україну проходили через

Польщу, Росію та безпосередньо із західноєвропейських держав. У зв'язку з цим Галичина та Правобережжя перебували під впливом польських масонів, а Лівобережжя та Слобожанщина – російських. Масонські ложі виникали переважно в містах та містечках, оскільки до їхнього складу входили, головним чином, заможні верстви населення. Наприкінці XVIII – початку XIX ст. масонські «майстерні» існували в Києві, Одесі, Житомирі, Харкові, Полтаві, Дубно, Львові, Самборі тощо. Особливо, масонський рух посилювався після війни 1812 р. Вже 1817 р. у Харкові з'являється майстерня «Вмираючий сфінкс», а наступного року в Одесі починає діяти масонська ложа «Понт Євксінський», у Києві – «З'єднані слов'яни», у Полтаві – «Любов до істини». Членами цих об'єднань були військові, чиновники, поміщики, діячі культури. Зокрема, до полтавської ложі належали великі поміщики С. Кочубей, В. Тарнавський, переяславський предводитель дворянства В. Лукашевич, письменник І. Котляревський та ін. [1, с. 34].

За характером діяльності масонські майстерні не були однорідними. Так, харківська ложа не займалася політикою і діяла головним чином у межах релігійно-етичного руслу. Її члени піклувалися переважно про самовдосконалення та вдосконалення ближніх, при цьому вони активно допомагали один одному в просуванні щаблями службової кар'єри. На противагу харків'янам полтавська ложа «Любов до істини» намагалася залучити місцеве дворянство до активної громадсько-політичної діяльності, до опозиційного всеросійського руху. Ця ложа готувала поповнення для декабристського «Союзу благоденства» (за даними науковців, понад 120 декабристів, у тому числі всі керівники змови, були масонами).

Типовою рисою українського масонства було переважання в їхній діяльності інтернаціонального над національним. І це не випадково, адже основною метою масонства було створення всесвітнього, наднаціонального братства. Однак, масони Правобережжя, головним чином польська шляхта, виступали за відновлення Польської держави, у кордони якої входила б і Правобережна Україна. Крім того, незначна частина українських масонів пропагувала ідеї визволення слов'янських народів від національних і політичних утисків та їхнє об'єднання в загальнослов'янську федерацію під керівництвом України. В. Лукашевич та його прибічники по «майстерні» обстоювали ідею відокремлення України від Росії та її входження до складу Польщі [5, с. 231].

Царський уряд, відчуваючи з боку масонів потенційну загрозу, видав у 1822 р. указ про заборону всіх таємних організацій та гуртків, насамперед масонських лож. Проте, це рішення не припинило діяльності масонського руху. Тому вже 1826 р. Микола I підтвердив чинність «височайшого» указу, а 1849 р. по всій Російській імперії від чиновників, священників, викладачів було взято підписку про те, що вони не належать і не належатимуть до таємних організацій «під якою б назвою ті не існували». Такі дії самодержавства пояснюються тим, що масонство було

виявом (хоч і дуже своєрідним) зародження громадянського суспільства, яке виходило за межі існуючого в Росії самодостатнього самодержавного режиму [6, с. 93].

Загалом, масонський рух в Україні був значно слабшим, ніж у Європі. «Вільні каменярі» на українському ґрунті діяли досить пасивно, неузгоджено, концентруючи свої зусилля в межах лож, без чіткої ідейної основи, приділяючи недостатню увагу національним проблемам тощо. За цих обставин їм не вдалося, подібно європейським масонам, виконати роль консолідуючого осередку, виробити єдину концепцію майбутнього устрою України, стати тіншовим лідером громадсько-політичного життя.

Список використаних джерел

1. Білокінь С. Масонство в Україні. *Українська культура*. 2002. № 3. С. 34–36.
2. Данілова Н. А. Масонська доброчинність у Російській Імперії. *Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди*. 2013. Вип. 49. С. 63–66.
3. Крижанівська О. Масонство, франкмасонство. *Енциклопедія історії України* / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. Київ : Наукова думка, 2009. Т. 6: Ла-Мі. 790 с.
4. Свинціцька І. Історичні обставини зародження масонських організацій в Україні. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 6: Історичні науки*. 2013. Вип. 10. С. 71–79.
5. Хададова М. В. Масонство та польський конспіративний рух у Правобережній Україні в першій чверті ХІХ ст.: історіографія питання. *Інтелекція і влада*. 2008. Вип. 13. С. 228–236.
6. Хитровська Ю. В. Вплив масонів на громадсько-політичне життя в Російській імперії початку ХХ ст. *Сторінки історії : збірник наукових праць*. 2012. Вип. 33. С. 91–98.

Іван Гром

ВІДКРИТТЯ І ЗАСТОСУВАННЯ ЛАЗЕРІВ

В основі роботи лазера (пристрою для створення монохроматичного пучка світла) лежить принцип вимушеного випромінювання, коли в певних умовах атом речовини не поглинає падаючу на нього елементарну світлову частку, а випромінює точно таку ж, за рахунок чого відбувається підсилення світла. Теоретичну концепцію такого явища у 1917 році вперше запропонував Альберт Ейнштейн в роботі «Про квантову теорію випромінювання», а експериментально вимушене випромінювання було
